

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТРАНСПОРТНИХ ВИТРАТ НА ПЕРЕВЕЗЕННЯ ВАНТАЖІВ

Резюме. Розглянуто склад транспортних витрат на перевезення вантажів та їх документальне оформлення відповідно з вимогами бухгалтерського обліку.

The summary. Composition of transport charges is considered on transportation of *loads* and their documentary registration accordingly with the requirements of *record-keeping*.

Ключові слова: перевезення вантажів, транспортні перевезення, витрати, собівартість, облік.

Вступ. З розвитком ринкових відносин розширюється самостійність підприємств, у тому числі, і у питаннях встановлення тарифів на перевезення вантажу з урахуванням попиту і пропозицій, що складаються на ринку. Водночас, змінюються завдання, що стоять перед калькулюванням собівартості перевезень. У цих умовах потрібно не просто визначити фактичну собівартість перевезень вантажу, а розрахувати таку собівартість, яка б могла забезпечити підприємству значний прибуток при оптимальному скороченні витрат.

Актуальність теми дослідження. Ефективність використання транспортних перевезень визначається розміром прибутку, що доводиться на одиницю поставленого вантажу. Тому, комплексно розглядаючи проблему зниження транспортних витрат на будь-якому підприємстві, необхідно враховувати не тільки витрати, напряду пов'язані з доставкою вантажу і використання нових транспортних засобів, але і непрямі, які, на перший погляд, ніякого впливу не роблять на даний процес. Це стосується, перш за все, використання інформаційних технологій, пов'язаних з виконанням обліково-фінансових робіт в бухгалтерії, оскільки облік транспортних витрат, їх розподіл по видам вантажу є трудомісткою ділянкою в системі управління.

Аналіз останніх публікацій. Вивчення літературних джерел показує, що в роботах З.І.Аксьоновой, М.Т.Білухи, О.Я.Коваленка, Ш.Г.Мурсалимова, В.Ф.Палія, К.В.Петрова, В.І.Шеметова, Н.Є.Чембер, Б.А.Хуцидзе та інших економістів розроблено окремі пропозиції і рекомендації з удосконалення організації обліку витрат на перевезення вантажів, проте вони не вичерпують усього різноманіття сторін даної проблеми в умовах ринкових перетворень в Україні, тому що вони були написані до переходу України на ринкові відносини.

Виклад основного матеріалу. Залежно від стратегії планування сукупного об'єму транспортних перевезень формується система управління ресурсами підприємства, оскільки саме вони служать певним буфером між послідовними поставками вантажу й об'ємом їх споживання у виробництві, між об'ємом випуску продукції і швидкістю її доставки безпосередньо споживачу. Відмінність варіантів стратегічних рішень для досягнення цілей по скороченню транспортних витрат обумовлена суперечністю цілям управління ресурсами підприємства.

Виробничі ресурси в процесі кругообігу руху запасів від постачальників початкових ресурсів до споживачів готової продукції, залежно від складу його елементів, проходять три стадії: закупівельну (придбання), виробничу (виготовлення) і збутову (реалізація). Як справедливо відзначає І. І. Сидоров, ці ланки утворюють логістичний ланцюг, по якому проходять потоки, використаних обмежених ресурсів від постачальника початкових ресурсів до споживача готової продукції [4, с. 30-31].

Різний склад собівартості окремих видів транспортних послуг за елементами витрат в процесі кругообігу припускає і різний регламент руху вантажів, що в сукупності з різними типами технологій і при загальному й обов'язковому виконанні вимоги мінімізації транспортних витрат викликає їх суперечливу поведінку та відповідні суперечливі економічні інтереси. Це виникає у всякий раз, коли при мінімізації витрат на одній стадії кругообігу або в одній ланці (підрозділі) збільшуються витрати на іншій стадії або в іншій ланці підприємства.

Одним з найважливіших процесів на будь-якому підприємстві є процес доставки і зберігання вантажу. Кожне підприємство сфери матеріального виробництва виступає одночасно і покупцем, і постачальником матеріальних ресурсів. Його сукупні запаси включають сировину, матеріаліали, напівфабрикати для виробничого процесу і запаси готової продукції, призначеної

для реалізації. Мета управління запасами у будь-якому випадку одна - оптимізація а, отже, скорочення витрат на їх зберігання і транспортування.

Механізми управління виробничими запасами як на стадії виготовлення, так і збуту багато в чому схожі. Звідси, доцільне поєднання досліджень бізнес-планів по заготівлі і зберігання запасів з їх реалізацією, збутом і транспортуванням забезпечуються оснащенням складів, створенням відділів маркетингу та транспортних цехів. Тому слід визначити перелік вирішуваних завдань, до яких входять:

- визначення маршруту доставки необхідної кількості вантажу в заданий період часу;
- оптимізація періодів між поставками з урахуванням оптимального співвідношення надійності поставок і мінімізації витрат з ними пов'язаних;
- узгодження ціни за доставку вантажу і особливих умов з постачальниками і покупцями;
- здійснення контролю виконання умов по доставці вантажу із збереженням його якості і термінів;
- організація навантажувально-розвантажувальних робіт;
- забезпечення раціонального складування і збереження вантажу.

Витрачання виробничих запасів звичайно визначається попитом і швидкістю їх використання, тому при управлінні запасами необхідно визначати терміни поповнення замовлень і обсяги вантажу, що, у свою чергу, збільшує транспортні витрати і безпосередньо впливає на ціну у бік її збільшення.

У складі транспортних витрат виділяють:

витрати по навантаженню вантажу в транспортні засоби і їх транспортування, що підлягають оплаті покупцем понад ціну цих матеріалів згідно з угодою;

- витрати на утримання заготівельно-складського апарату підприємства, включаючи витрати на оплату праці працівників, безпосередньо зайнятих заготівлею, прийманням, зберіганням і відпуском вантажу; працівників спеціальних заготівельних контор, складів і агентств, організованих в місцях заготівлі (закупівлі) вантажу; працівників, безпосередньо зайнятих заготівлею (закупівлею) вантажу і їх доставкою (супроводом) на підприємство; відрахування на соціальне страхування транспортних працівників;

- витрати на утримання спеціальних заготівельних пунктів, складів і агентств, організованих в місцях заготівки (окрім витрат на оплату праці з відрахуваннями на соціальне страхування);

- націнки (надбавки), комісійні винагороди (вартість послуг), сплачувані постачальницьким, зовнішньоекономічним і іншим посередницьким організаціям;

- платня за зберігання вантажу в місцях придбання, на залізничних станціях, у портах, на пристанях;

- платня по відсотках за отримані кредити і позики, пов'язані з придбанням вантажу;

- витрати на відрядження по безпосередній заготівці запасів;

- втрати за поставлений вантаж в дорозі (нестача, псування), в межах норм природного збитку;

- інші витрати.

При цьому, не включаються до складу транспортно-заготівельних витрат витрати на оплату праці постійних складських робітників. Вони враховуються на підприємствах або у складі загальноновиробничих витрат (рахунок 91), або витрат на збут (рахунок 93).

На нашу думку, бухгалтерське трактування питання про включення витрат на оплату праці постійних складських робітників у собівартість запасів більшою мірою відповідає змісту процесу заготівель і тому повинне розповсюджуватися і на правила ведення податкового обліку.

У даному зв'язку вважаємо за доцільне до транспортно-заготівельних витрат, перерахованих в П(С)БО 9 «Запаси», включити витрати, пов'язані з роботою відділу маркетингу та реклами і зберіганням запасів на складі.

Документальне оформлення перевезень вантажу оформлюється наступними первинними документами, затвердженими наказом № 488/346: товарно-транспортною накладною (форма № 1-ТН); подорожнім листом вантажного автомобіля в міжнародному повідомленні (форма № 1 міжнародна); подорожнім листом вантажного автомобіля (форма № 2, діюча в межах України); талоном замовника (форма № 1 -ТЗ), тощо.

Інформаційно-аналітичне забезпечення підприємницької діяльності

Товарно-транспортна накладна оформлюється вантажовідправником у чотирьох екземплярах на кожну поїздку транспорту. Перший екземпляр залишається у вантажовідправника і є підставою для списання запасів з балансу підприємства. Другий екземпляр призначений вантажоодержувачу і є підставою при оприбутковуванні вантажу. Третій екземпляр перевізник направляє замовнику транспорту і є підставою для розрахунку і оплати за виконані транспортні послуги. Четвертий екземпляр залишається у перевізника і є підставою для обліку транспортної роботи та нарахування заробітної платні водію.

Подорожній лист вантажного автомобіля, без якого заборонена його експлуатація, є документом обліку роботи водія і транспортного засобу. Заповнюється шляховий лист відповідальними особами перевізника вантажу. При цьому, об'єми вантажоперевезень переносяться з товарно-транспортної накладної. Подорожній лист вантажного автомобіля видається за формою № 2, як правило, на один робочий день. Виняток становлять міжміські перевезення. При перевезенні вантажів за межі України водію видається подорожній лист за формою № 1 (міжнародна).

Талон замовника випикується при погодинній оплаті роботи автомобілю.

Згідно первинних документів бухгалтерський і податковий облік процесу заготівки та доставки запасів здійснюється на рахунках 20 «Виробничі запаси», 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» та 28 «Товари». Перелічені рахунки забезпечують виконання вимог П(С)БО 9 «Запаси». Проте слід зазначити, що фактична собівартість придбаних матеріальних цінностей, розрахована відповідно до правил бухгалтерського і податкового обліку, не відповідає всім вимогам користувачів інформації, оскільки не містить усіх витрат, пов'язаних з їх придбанням, доставкою та зберіганням. У зв'язку з цим, вважаємо за доцільне до транспортно-заготівельних витрат, перерахованих в П(С)БО 9 «Запаси», включити і витрати, пов'язані з роботою відділу маркетингу та реклами і зберіганням запасів на складі.

Для того, щоб бухгалтерський облік міг надати інформацію в цілях оподаткування, пропонуємо змінити порядок відображення на рахунках операцій по заготівлі цінностей.

У дебет рахунків «Матеріали», «Малоцінні і швидкозношувані предмети» і «Товари» згідно П(С)БО 9 [2] слід відносити суму витрат не тільки по придбання відповідних цінностей за правилами стандарту, а і витрати, пов'язані з роботою відділу маркетингу та реклами і зберіганням запасів на складі, тобто усю суму, узагальнювану на окремому субрахунку «Транспортно-заготівельні витрати» рахунків обліку запасів, щомісячно розподілять між сумою залишку запасів на кінець звітного місяця і сумою відпущених (використаних, реалізованих, безкоштовно переданих) за звітний місяць запасів. Сума транспортно-заготівельних витрат, яка відноситься до відпущених запасів, визначається перемноженням середнього відсотку транспортно-заготівельних витрат і вартості відпущених запасів з відображенням її на тих же рахунках обліку, в кореспонденції з якими відображене відпущення цих запасів. Середній відсоток транспортно-заготівельних витрат визначається розподілом суми залишків транспортно-заготівельних витрат на початок звітного місяця і транспортно-заготівельних витрат за звітний місяць на суму залишку запасів на початок місяця і запасів, що поступили за звітний місяць.

Висновки. Таким чином, сума дебетових оборотів по субрахунку «Транспортно-заготівельні витрати» дасть загальну величину транспортно-заготівельних витрат з перевезення вантажів з включенням витрат на заготівлю запасів, оплату тарифів (фрахту), за вантажно-розвантажувальні роботи і транспортування запасів до місця їх використання, включаючи витрати зі страхування ризиків, яка може бути використана користувачами інформації для аналізу стану справ і ухвалення оперативних управлінських рішень.

Використана література

1. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості. – К.: КДІЕХП, 2001. – 140 с.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 р. № 246.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. №318.
4. Сидоров И. И. Логистическая концепция управления предприятием. СПб.: Знание, 2001. 168 с.
5. Юровский Б. Валовые расходы предприятия. ч.1. Справочно-методическое пособие (издание 2-е). ООО «Центр Консульт», - 2003.- 138 с.